

ТАМАРА ТУБИЋ

Филолошки факултет

Докторске академске студије

tamaratubicpkg@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0005-5143-337X>

О промени сјеничких ходонима са ономастичког и социолингвистичког аспекта

У раду је, са ономастичког и социолингвистичког аспекта, испитано како су се мењали сјенички ходоними с обзиром на то да је 2019. године у том граду донета одлука да свака улица буде именована посебним називом (за разлику од претходног стања које је подразумевало да је више различитих одељака простора који се могу назвати улицом носило исто име), што је за резултат имало да број ходонима порасте са 51 ходонима на 204 ходонима у Сјеници. Теренским радом и аналитичко-статистичком методом која је подразумевала испитивање на терену добијеног материјала утврђено је да су опстала 24 ходонима, а да 180 од 204 нова имена представљају потпуно нове ходониме. С обзиром на то да Сјеница представља мултинационалну средину, важно је било уочити и како је расподељен удео ходонима српске и бошњачко-муслиманске провенијенције, а, што је посебно важно када се проучавано питање посматра из угла лингвистике, испитано је, између осталог, и у којој су мери заступљени ходоними топонимског, а у којој мери ходоними антропонимског порекла, те потом и уз коју се сферу историје и живота могу сместити имена улица антропонимског порекла.

Кључне речи: ходоними, преименовање улица, Сјеница, ономастика, социолингвистика

On the Change of Hodonyms of Sjenica from the Onomastic and Sociolinguistic Aspect

From the onomastic and sociolinguistic aspect, this work examines the way of changing of hodonyms of Sjenica, considering the decision which was made in this city in 2019. which said that each street should have its own name (unlike the previous situation which meant that several different sections of space, that could be called streets, had the same name). The result of that was the increase of hodonyms in Sjenica from 51 to 204. By using on the spot work and analytical statistical method (which included the examination of material obtained on the spot), it was obvious that there were 24 hodonyms left, and on the other hand, 180 of 204 new names were completely new hodonyms. Considering that Sjenica is a multinational environment, it was important to notice the role of Serbian on one and Bosnian-Muslim provenance on the other side. It is very important to say that when we think of the issue from the linguistic point of view, it was examined to what extent the hodonyms of toponymic and anthroponymic origin are represented. It was also examined into which sphere of history and life we can place street names of anthroponymic origin.

Key words: hodonyms, renaming streets, Sjenica, onomastics, sociolinguistics

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ¹

Свако урбано насеље увек чине простор, становници и функције које становници унутар широке мреже социјалних односа обављају. Осим што се за оваква насеља увек првенствено везује производно-потрошачка и утилитарно обележена друштвена организација, она су обележена и другачијим вредностима, а овакве вредности, гледано са културно-социолошке равни, могу се назвати примарнима. Тако један град можемо посматрати као систем односа који успостављају идентитет тога града, а то превасходно значи идентитет становника који град чине. То се најбоље види кроз начине организовања јавног простора, као и кроз начине управљања тим простором. Простор којим се упра-

¹ Захваљујемо становницима Сјенице Брани Тубић, Млађу Тубићу, Младену Вучковићу, Синиши Тубићу и поштарима у сјеничкој пошти који су у пролеће 2022. године помогли да прикупимо потребне податке о некадашњим називима сјеничких улица, као и о томе који је тачно део простора који улицом називамо од 2019. године обележен којим ходонимом.

вља треба и именовати, па у градовима постоје и инстанце одговорне за надевање имена различитим градским потезима и објектима. Како одлуке које покрећу то именовање долазе са позиција структурираних тако да су учвршћене јединственим историјско-политичко-културним схватањима, оне су увек нужно и идеолошки обележене. Дејство идеолошких сила у градовима најјасније се уочава у именима улица. Осим што су „оријентирани у градском простору“ (Radović 2013, 15), имена улица или ходоними су и „носиоци симбола који у значајној мери творе идентитет града“ (Radović 2013, 15). Ходонимија једног града требало би да прати начине мишљења и друштвене организације у граду. Са друге стране, ходонимија нема само овакву пратилачку улогу, односно она у градски простор не уноси само оно што је видљиво као доминанта друштвеног градског живота, него често и открива вредности градском животу иманентне, но на први поглед невидљиве. Неке од ових вредности постају видљивије у процесима преименовања улица. Да су имена улица текстови у чијој позадини увек пребива идеолошко начело означавања, показује и то што су промене имена улица увек тесно скопчане са променама у друштвеним приликама у граду.

1.1. ДОСАДАШЊА ПРОУЧАВАЊА ХОДОНИМИЈЕ

Предмет нашег рада је промена имена улица у Сјеници. У оквиру србистичких проучавања ономастике постоји неколико радова који се баве ходонимима у српским градовима. Међу њима најпре уочавамо рад Милице Лађевић (Lađević 1984) која се бавила проучавањем панчевачких ходонима и то на основу грађе коју је сакупио учитељ Димитрије Ранков у Историјском архиву Панчева. Грађа је у овоме раду подвргнута прецизној лингвистичкој анализи, а резултати су представљени и графичким приказом. Анализом имена улица у Новом Саду бавила се Виолета Ракић (Rakić 2011). Она је проучавала и савремено стање новосадске ходонимије, али и промене имена улица кроз историју града. Показало се да имена једног дела улица функционишу као „дескриптори“, а имена другог дела улица као „етикете“, као и да постоји разноврсна мотивација ходонима (топоними, зооними, фитоними, етноними, андроними итд.). Слично, нишком ходонимијом бавила се Татјана Трајковић (Trajković 2020) у раду који представља најновији допринос изучавању ходонима. Најзначајнији за наше изучавање били су рад Владимира Поломца (Polomac 2013) о београдским ходонимима, због тога што даје теоријски оквир погодан за развијање оваквих истраживања и проучавања, и рад Митре Рељић (Reljić 2016) о ходонимима у Косовској Митровици, због тога што грађи прилази са социолоинг-

вистичког аспекта, а сама тема је слична јер је реч о именима улица у вишенационалној средини. Називима улица су се ван лингвистичке и социолингвистичке сфере бавили и други научници у оквиру различитих друштвено-хуманистичких наука (Timotijević 2000; Stojanović 2008).

1.2. ПРЕДМЕТ, ЦИЉ И МЕТОДЕ

Године 2019. у Општини Сјеница донета је одлука о промени назива улица, односно о давању имена оним улицама које до тада нису имале име, тј. које су имале имена заједничка са неким другим улицама у граду. До 2019. године у Сјеници је постојала 51 именована улица, а од 2019. године постоје 204 улице које имају посебна имена. Међутим, у Општини, у општинском катастру и у другим установама заинтересованим за питања какво је именовање улица није било могуће пронаћи званична документа која саопштавају о томе како су се улице у Сјеници звале пре три године (односно пре 2019. године). Једини документ којим су ове установе располагале и који су пружиле на увид јесте *Одлука о називима улица, њихова и других делова насељених места на територији Општине Сјеница*. Подаци о претходним називима улица² прикупљени су у локалној пошти. Показало се да је анализа процеса промене ходонима у Сјеници посебно интересантна с обзиром на националну прераспodelу становништва (у граду је већинско бошњачко становништво). Број и присуство Срба и Бошњака у Сјеници значајно су утицали на одабир имена која су додељивана улицама. Са административно-правне тачке гледишта препознате су и неке специфичности, као, на пример, та да је предлог промене имена улица у Сјеници био поднет Савету за међунационалне односе Општине Сјеница и Националном савету бошњачке националне мањине у Републици Србији (Бошњачко национално вијеће). Поред оваквих података у раду ће бити коришћени и подаци добијени у анкети која је спроведена у Сјеници 26. и 27. априла 2022. године, а чији је основни задатак био да испита ставове становништва о именима улица у којима станују, односно да испита њихову саживљеност са новим називима улица. У тексту *Одлуке о називима улица, њихова и других делова насељених места на територији Општине Сјеница (Одлуке)* тврди се да су нови називи утврђени према „одређеним традиционалним називима који се дуго

² Малобројне промене у називима сјеничких улица пре 2019. године нису у раду разматране. Ради илустрације наводимо да је деведесетих *Улица маршала Титоа* променила назив у *Улица краља Петра Првог*.

користе у обичној комуникацији међу грађанима Сјенице и по којима су одређени делови насеља препознатљиви у јавности Сјенице”.³

2. ПРОМЕНА ИМЕНА УЛИЦА У СЈЕНИЦИ

Како смо већ напоменули, до 2019. године у Сјеници је постојала 51 именована улица. Низ бочних улица невелике дужине био је обухваћен истим називом као улица из које излазе, тако да су се под једним именом подразумевали читави блокови, односно групе улица. Од 2019. године ситуација се мења и свака улица добија сопствено име. Са друге стране, постојећа имена опстају, али се или премештају и додељују другим улицама, или остају везана за улице којима су и раније припадала, али се дужина деонице једне улице која је некада носила дато име крати, а осталим деловима једне исте улице дају се нова имена. Сада у Сјеници постоје 204 ходонима. То значи да је тиме отворена могућност за декомеморацију и комеморацију многих појмова и личности у оквиру ходонимије овог града.

2.1. РЕЗУЛТАТИ АНКЕТЕ

Резултати анкете⁴ показали су да становници Сјенице углавном подржавају идеју да свака улица има посебан назив, али, супротно тврдњама из *Оглуке* које смо наводили, нису сагласни са новим именима улица, посебно са онима антропонимског порекла, због тога што су им личности које иза тих имена стоје непознате, а сами називи никада се нису користили у „обичној комуникацији међу грађанима Сјенице” (изузетак је *Пазарски грум*). Грађани и даље најчешће употребљавају старе називе улица, што је и очекивано с обзиром на то да су имена улица тек скоро измењена, а и због тога што је уобичајено „редовно постојање алтернативних градских оријентира, назива, по-

³ *Оглука* преузета са интернета (https://sjenica.rs/dokumenti/glasnik/Sluzbeni_glasnik_023-2019.pdf).

⁴ У анкети је учествовало 45 испитаника. Око 80% испитаника имало је неутралан став о називу улице у којој станују, при чему је овај неутрални став подразумевао и одређени степен незаинтересованости за ово питање. На питање о ставовима о претходном називу улице у којој станују испитаници су углавном одговарали тако да покажу да није било потребе за променама и да је претходни назив био сасвим одговарајући, посебно због навикнутости становника на некадашње ходониме. На питање о томе које би име, да могу, дали једној улици у Сјеници, испитаници су углавном предлагали имена својих рођака или пријатеља из Сјенице за које сматрају да су важни за заједницу у којој су живели (нпр. Вуко Тубић, члан Прве скупштине Срба у Османском царству). Такође, дешавало се, премда у малом броју случајева, да становници наводе имена која припадају културној и историјској сфери друге етничке групе (нпр. предлог једног Бошњака да једна улица у Сјеници понесе име Срђана Алексића).

стојност колоквијалне и неслужбене топономастике, или коришћење старијих, преименованих службених назива улица у комуникацији у многим градовима” (Radović 2013, 36). Грађани су сагласни и у томе да није било прилике да учествују у јавним расправама кроз које би могли утицати на одабир имена улица, што поново није неуобичајено јер „у последње време форму контраспоменика све више преузимају држава и локалне власти, што сведочи о устрајавању доминантних друштвених група да одрже примат у креирању јавних споменика. Слични трендови могли би се приметити и у другим аспектима меморијализације и означавања јавних простора, можда управо због тога што са снажењем различитих актера у многим јавним дискурсима, (национална) држава покушава да одржи превласт тамо где је таква контрола лакше остварљива, као што је простор” (Radović 2013, 29–30)⁵.

2.2. АНАЛИЗА ГРАЂЕ

Како смо у раду више пута нагласили, пре промене 2019. године у Сјеници је постојало педесет једно име улице. Од тог броја може се издвојити 12 имена која су улице добиле по различитим географским појмовима, при чему је 10 таквих улица носило назив са присвојним придевом изведеним на *-ски*, а 2 су представљале имена сјеничких насеља. Реч је о следећим улицама: *Балканска, Јаворска, Пешићерска, Београдска, Јабланичка, Санџачка, Пријејољска, Злаћарска, Нововарошка, Суђјеска; Петића, Бојдановина*. Четири улице садржале су у свом имену датуме значајне за историју Сјенице, као и за социјалистичку прошлост државе: *12. децембар* (дан ослобођења Сјенице у Другом светском рату), *29. новембар* (Дан Републике), *7. јули* (Дан устанка народ

⁵ Срђан Радовић наводи и овакав пример који се тиче бањалучких улица, пример који може подсетити на ситуацију уочену у Сјеници: „Обим преименовања постао је збуњујући и за становнике који више нису могли да се оријентишу кроз град услед скоро комплетне промене назива, а које је укључивало и одомаћене традиционалне називе четврти који се изгледа и даље већином користе међу грађанством. Ово посебно важи за повратнике у град који, осим што се слабо сналазе у шуми нових имена, понека од њих доживљавају и као увредљива. Тако 2003. године долази и до првих иницијатива за повратак појединих, или свих, старих назива улица или насеља. Овакви предлози пак наилазе на скоро потпуно игнорисање надлежних градских тела – уз излик да је именовање неименованих путних праваца приоритет, да је процедура промене сложена, да треба добро размислити о новим именовањима и слично” (Radović 2013, 161).

Главна разлика је у томе што су имена сјеничких улица, за разлику од бањалучких која су „србизирана”, прошла кроз прилагођавање сада већинском бошњачком живљу (премда и многи Бошњаци нова имена осећају као далека). Ово показује да идеолошки механизми суштински увек делују на исте начине.

Србије против окупације нацистичке Немачке у Другом светском рату), 15. октобар (датум вођења битке у Сјеници у Другом светском рату).

Тридесет и три ходонима била су антропонимског порекла, при чему је било највише имена људи који су живели у Сјеници, али и имена чланова Народноослободилачког покрета Југославије. За њима следе уметници и личности значајне за српску (југословенску) културу, српски владари, политичари, као и странци својим деловањем везани за социјалистичко-комунистичку доктрину. Посебно је важно то што су од тридесет и три овакве улице само три носиле муслиманска имена (ово може бити важно због некадашњег бројчаног односа српског и муслиманског становништва, или због односа муслиманског становништва према комунистичкој борби у Југославији и сл.). У питању су, дакле, следеће улице: *Милорага Јовановића, Душана Трићковића, Тодора Каличанина, Велимира Јакића, Блајоја Сџашића, Исидора Чоловића, Сџеве Васојевића, Јездимира Ловића, Томислава Трићковића, Хранислава Вуковића, Драјомира Тубића, Луке Гобелића; Ахмеџа Абдаића, Рифаџа Бурџовића, Дауџа Мусића; Саве Ковачевића, Мирка Јовановића, Бошка Бухе, Тадије Андрића, (Незнаних јунака), Иве Лоле Рибара; Њејошева, Нушићева, Ивана Мештровића, Вука Караџића, Трј Свејозара Марковића; Немањина, Краља Пејтра Првог, Карађорђева; Зорана Ђинђића; Лењинова, Насерова, Максима Горког.*

Табела 1: Мотивација некадашњих сјеничких ходонима

Мотивисаност	Број примера	%
Географски појмови	12	23,53
Датуми	4	7,84
Знамените личности	33	64,71
Знамените личности из Сјенице	12	23,53
Знамените личности из Другог светског рата	9	17,65
Уметници и културни радници	5	9,80
Знамените личности српске историје	3	5,88
Знамените личности светске историје	3	5,88
Српски политичари	1	1,96
Укупно	33	64,71
Остало	2	3,92
Укупно	51	100

Пошто је већина ових улица добила називе 1953. године, јасно је због чега у готово свим издвојеним категоријама уочавамо деловање идеологије карактеристичне за тадашње државно уређење. Ова компонента је углавном мање присутна након преименовања улица 2019. године, па су међу именима улица која више не постоје заступљена имена са оваквим идеолошким елементом: *Саве Ковачевића, Мирка Јовановића, Бошка Бухе, Трп Свешозара Марковића, Лењина, Незнаних јунака, 12. децембар, Сушјеска, Иве Лоле Рибара, 29. новембра, Дауша Мусића, 15. октобар, 7. јули, Насерова, Максима Горкој*. Поред ових, у Сјеници нема више улица које су носиле имена *Немањина, Зорана Ђинђића, Душана Триковића, Нова, Исидора Чоловића, Ивана Мештровића, Злашарска, Нововарошка, Томислава Триковића, Кеј мира, Бојановина и Драјомира Тубића*.

Само три улице задржале су своја имена, а то су *Балканска, Санџачка и Улица Хранислава Вуковића*. Постоје и други ходоними који су опстали, међутим, како су овим називима били обухваћени читави сплетови улица, деонице које они сада обухватају су скраћене. Тако је, на пример, опстао назив *Улица Милорада Јовановића*, али он је некада обухватао 26 данашњих улица, а сада је сведен на само једну одређену деоницу, док су све остале улице, некада обухваћене једним именом, добиле нове називе. Слично је и са улицама *Краља Пејтра Првој* (назив је обухватао 10 данашњих улица, које сада имају посебна имена), *Велимира Јакића* (2 улице), *Пешићерска* (17 улица), *Јабланичка* (12 улица), *Пријејољска* (6 улица), *Јездимира Ловића* (5 улица), *Петића* (6 улица), *Нушићева* (3 улице) и *Карађорђева* (4 улице). Посебан случај представљају називи улица који и даље постоје, али се не односе на улице на које су се некада односили. Такве су, на пример, *Београдска, Њеишева, Улица Вука Караџића, Ахмеја Абгајића, Сиве Васојевића* итд.

Данас у оквиру 204 постојећа назива улица улазе и 24 некадашња назива, док је 180 нових. Ако бисмо посматрали сва 204 ходонима, учили бисмо да је 41 ходоним топонимског порекла, а да су остали (163) антропонимског порекла. Од 163 ходонима антропонимског порекла 71,17% су ходоними који представљају бошњачко-муслиманска имена, а 28,83% су ходоними који представљају српска и остала имена (11 страних имена). Оваква прерасподела имена у оквиру назива улица отприлике одговара односу бошњачког и српског становништва у Сјеници.⁶

⁶ Према последњем попису становништва у Републици Србији 2022. године, у Сјеници станује 73,36% Бошњака и 16,01% Срба.

Усмеримо ли пажњу на нових 180 назива улица, уочићемо 33 ходонима топонимског порекла. Тринаест је ходонима који укључују присвојне придеве изведене суфиксом *-ски*: *Сарајевска, Дубровачка, Брежанска, Озренска, Гиљевска, Грабовичка, Увачка, Дубињска, Бјелойољска, Лоџижанска, Рударска, Мухаџерска, Бихорска*. Петнаест је улица које у свом називу садрже имена сјеничких насеља и локалитета близу којих пролазе, и то имена у основном облику: *Чаршија, Турбе, Дебој, Видњеви, Хучаљка, Борићи, Видиковац, Лихаче, Букреш, Доњи букреш, Циљане, Росуље, Баџлан, Међуреч, Пањеви*. Постоји и пет улица са називима које чине именичке синтагме чије су главне речи именице *сокак* и *грум*, уз које долазе конгруентни атрибути исказани присвојним придевима на *-ски*: *Букрешки сокак, Каћевски сокак, Расџића сокак, Бажгарски сокак, Пазарски грум*.

Међу новим ходонимима антропонимског порекла највише је оних који су мотивисани именима књижевника, при чему се могу издвојити четири имена писаца српске књижевности: *Десанке Максимовић, Исигоре Секулић, Иве Андрића* и *Меше Селимовића*⁷. Тридесет и шест је имена босанскохерцеговачких и муслиманских писаца: *Мусе Ђазима Ђаџића* (1878–1915), *Сафвеш-беја Башаића* (у *Оглуци*: „једна је од најмаркантнијих личности модерне босанске и бошњачке књижевности и зачетник бошњачког националног препорода почетком 20. века”), *Ускуфијева* (XVII век; у *Оглуци*: „бошњачки алхамијадо песник и један од првих јужнословенских лексикографа”), *Ћамила Сијарића, Алије Џоковића* (у *Оглуци*: „књижевник, лингвиста и истраживач из области језика”), *Изеџа Сарајлића, Дервиша Сушића* („књижевник и новинар”), *Сулејмана Табаковића* („алхамијадо књижевник из Новог Пазара из 19. века”), *Бесима Коркуџа* („босанскохерцеговачки и бошњачки књижевник, теолог и исламски учењак”), *Насихе Кајиџић Хаџић* (XX век), *Алије Исаковића* (XX век), *Авга Међеговића* („највећи бошњачки епски песник свих времена и један од највећих епских стваралаца уопште”), *Хабибе Сјочевеић* („једина песникиња из Босне која је стварала на турском језику”), *Муниба Мајлајлића* (1945–2015), *Заима Аземовића* („бошњачки књижевник из Рожаја”), *Арифa Сарајлије* („познати алхамијадо песник”), *Мусџафе Башескије* (путописац из XVIII века), *Скендера Куленовића, Мака Дизгара, Мухсина Ризвића* (XX век), *Салиха Гашевића* („исламски учењак, алхамијадо песник и преводилац”), *Сабиића Ужичани-*

⁷ У тексту *Оглуке* Мешa Селимовић се наводи као јужнословенски књижевник, а за Иву Андрића се бележи да је био српски и југословенски књижевник.

на („османски песник суфијске оријентације“), *Ахмега Гурби Бабе* („један је од највећих диванских песника из Новог Пазара“), *Исмеџа Реброње* (1942–2006), *Зуке Џумхура* (1920–1989), *Ејуџа Мушовића* („познати завичајни књижевник и један од највећих истраживача подручја Санџака и његовог културно-историјског наслеђа“), *Ширазијева* („један од најзначајнијих песника персијске књижевности у средњем веку“), *Османа Нурија Хаџића* (1869–1937), *Мураџа Курџаића* (1913–1999), *Ахмега Валија* („један од познатијих алхамијадо песника из Новог Пазара из 16. века“), *Хусеина Башића* (1938–2007), *Хамдије Шахинџашића* (сакупљач севдалинки), *Целалудина Мевлане Румија* („персијски исламски филозоф, теолог, правник, песник и суфијски мистик из 13. века“), *Умихане Чувидине* („прва позната бошњачка песникиња“, 18. век), *Неџада Ибришимовића* (1940–2011), *Салиха Уљанина* (око 1864 – после 1934).

Овој групи може се придодати и шест улица које носе имена различитих уметника: *Бехаудина Селмановића* (сликар из Пљеваља), *Мерсада Бербера* (сликар), *Хилмије Гаџовића* (ликовни уметник), *Исмеџа Муџезиновића* (сликар), *Сафеџа Исовића* (извођач севдалинки), *Џениса Реџеџаића* (ликовни уметник). Потом, може се издвојити и група коју чини 11 улица са именима познатих светских писаца и научника: *Толстојева*, *Кафкина*, *Маркесова*, *Јесењина*, *Данџеова*, *Шекспирова*, *Геџеова*, *Балзакова*, *Достоевској*, *Чарлса Дикенса*, *Луја Пасџера*.

Године 2019. укинута је 15 имена улица која су подразумевала везаност за комунистичку прошлост. Ипак, исте године уведено је 11 нових ходонима са оваквом конотацијом. Осим *Триа ЗАВНОС-а* (скраћеница за Земаљско антифашистичко вијеће народног ослобођења Санџака), постоји још десет улица које носе имена учесника НОБ-а (Народноослободилачке борбе): *Авга Хуме*, *Вахиге Малајлић*, *Џемала Биједића*, *Зенуна Хасковић*, *Хилмије Хасанаића*, *Селма Хашимбеџовића*, *Хакије Зејнеловића*, *Халила Хаџимурџезића*, *Мелакеџе Хоџић Деговић*, *Валџерова*. Дакле, иако је укинута 15 ходонима који су алудирали на комунистичку прошлост, 2019. уведено је 11 потпуно нових ходонима са истом мотивацијом, што показује да оваква мотивација уопште није нестала. Међутим, сада се комунистичка идеологија појављује као постојан фактор који учествује у грађењу и јачању бошњачког идентитета, што је са културолошког, етнолошког и социолошког становишта посве интересантно.

У значајнијем броју (20 улица) јављају се и ходоними који представљају имена људи (стварних и фиктивних) важних за босанско-

херцеговачко-муслиманску културу: *Аџиџа Пуриџаџи* („босанско-херцеговачки теоретичар и универзитетски професор“), *Муџиџиџа Шемсикаџиџа* (пљеваљски муџиџа), *Муџиџаџа Имамовиџа* („босанско-херцеговачки историчар државе и права“), *Хамџиџа Крешевљаковиџа* („босанско-херцеговачки и југословенски историчар“), *Змаџа од Босне*, *Алиџа Ђерзелеза*, *Алиџа Изеџбеџовиџа*, *Хусеџина Ђиџиџа* („познат по залагању за увођење Бошњака (тада Муслимана) као шесте нације у СФР Југославији и додавања шесте бакље у државни грб СФРЈ“), *Мехмеџа Ханџиџа* („иницијатор Сарајевске резолуције и председник Одбора народног спаса“), *Хазџима Шабановиџа* (20. век, историчар османског периода), *Шеџиџа Беџлаџиџа* („културни истраживач и историчар“), *Муџиџаџа Мемџиџа* („санџачки научни радник“), *Хасана Прушчака* („истакнути бошњачки алим (учењак)“), *Мехмеџа Уџичанина* („народни трибун, борац за правду, верски учитељ, писац и хроничар“), *Вехџиџа Хоџиџа* („исламски учењак и истраживач“), *Му-хамеџа Хаџиџаџиџа* („стручњак за политичку историју БиХ“), *Мехмеџа Сџаџе*, *Мехмеџа Каџеџановиџа* (политичар), *Јашара Реџеџаџиџа* (педагог), *Мехмеџа Курџиџеџаџиџа* („зачетник штампане речи и новинарства на босанском језику“).

Једанаест улица носи имена по османским султанима, односно по различитим личностима које су биле део Османске царевине: *Сулџана Мураџа Чеџврџиџа*, *Мехмеџа Фаџиџа*, *Али-џаше Ђуџриџиџа*, *Евџиџа Челеџиџе*, *Иса-беџа Исхаковиџа*, *Хусеџин-џаше Бољаниџа*, *Мимара Синана*, *Муџиџаџ-беџа Чавџиџа*, *Хусреџв-беџова*, *Скенџер-џаше Ђе-новљанина*, *Гаџи Осман-џаше*.

Дванаест улица понело је назив по значајним личностима српске и босанско-херцеговачке историје: *Куџина бана*, *Краља Тврџка Првоџа*, *Краља Уроша Првоџа*, *Николе Тесле*, *Милуџина Миланковиџа*, *Михаџла Пуџина*, *Јована Цвиџиџа*, *Мике Аласа*, *Маџора Илиџа*, *Војводе Пеџира Боџовиџа*, *Хаџи Прогана Глиџориџеџиџа* (рођен у Сјеници), *Свеџиџа Са-ве* (једини хаџионим).

У значајну категорију спадају ходоними антропонимског порекла који чувају имена значајних људи из Сјенице (већина њих су људи који су били чланови партизанског покрета у Другом светском рату или су након Другог светског рата учествовали у градској власти): *Милеџе Пеџировиџа*, *Воџина Поџовиџа*, *Ѓазџима Ѓаска Наловиџа* (фудбалер), *Раџка Анђелиџа*, *Смаџа Муџаџиџа*, *Брађе Чоловиџа*, *Проџе Васи-лиџа Церовиџа* (подигао цркву у Сјеници), *Ивана Васоџеџиџа Васкеџа* (војник погинуо на Кошарама), *Звонка Миликиџа* (војник погинуо на Кошарама), *Јуџослава Кнежеџиџа*, *Миленка Весниџа*, *Душана Азањ-*

ца, Асима Врцића, Садиќа Хоџића, Сулејмана Ђаџовића, Емине Бучан, Рушиг-аје Сјаховића, Шемса Миговића, Рајќа Сарића, Милића Махмушовића, Сулејмана Балића, Шефкеџа Халиловића, Ђазима Чолаковића, Мухамеда Абдаића, Амара Гарибовића (скијаш), Добросав Вучковића, Агема Хаџиомеровића, Симеуна Карамарковића, Јеле Тодоровић, Омера Ибровића, Саве Тријковића, Милана Мрдаковића, Драјомира Тријковића, Алије Никшића, Расима Муминовића, Фахрудина Фијуљанина.

Табела 2: Мотивација нових ходонима у Сјеници

Мотивисаност	Број примера	%
Ходоними топонимског порекла	33	18,33
Ходоними антропонимског порекла	147	81,67
Књижевници	40	27,21
Значајни светски писци и научници	11	7,48
Уметници	6	4,08
Личности бошњачке културе	20	13,61
Значајне личности из Османске империје	11	7,48
Значајне личности српске историје	12	8,16
Представници партизанског покрета	11	7,48
Значајне личности из Сјенице	36	24,49
Укупно	147	100
Укупно	180	100

3. ЗАКЉУЧАК

На основу спроведеног теренског рада, на основу резултата анкете и анализе материјала уочили смо да је стање у вези са ходонимијом у Сјеници знатно измењено након 2019. године, када је дошло до промене назива многих улица у граду. Од некадашњег 51 ходонима опстала су 24, а сто 180 ходонима су заправо нови ходоними. Најзначајније промене огледају се у томе што: а) нема више назива улица који у себи садрже датуме; б) гро ходонима који су укинута чине они ходоними који су мотивисани сећањем на Народноослободилачку борбу и период комунистичке државне управе, али оваква мотивација ипак није значајно ослабила јер су и 2019. године осмишљавани ходоними исте или сличне мотивисаности; в) видно је повећан

процент улица које носе име по књижевницима, уметницима и културним радницима (углавном бошњачке културне сфере) и г) после преименовања улица преовладавају ходоними који се односе на бошњачко-муслиманску културу, историју и идеологију.

Преименовање улица присутно је и у вишенационалним и у националном погледу уједначеним срединама, али је као специфични процес који подразумева откривање различитих културних и социјалних образаца посебно илустративно у овим првим. Процес преименовања улица али и других објеката, установа и јавних простора важно је посматрати због тога што они показују како функционишу динамични друштвени процеси који се откривају кроз поступке комеморације и декомеморације. Због тога треба пратити како, на пример, функционишу ходоними и њихове промене у различитим урбаним срединама, а прилог томе је и поглед на живот ходонима у Сјеници.

4. РЕГИСТАР ХОДОНИМА

4.1. Ходоними пре измене 2019. године

А

Ахмета Абдагића

Б

Балканска

Београдска

Благоја Сташића

Богдановина

Бошка Бухе

В

Велимира Јакића

Вука Караџића

Д

Даута Мусића

Драгомира Тубића

Душана Трипковића

З

Златарска

Зорана Ђинђића

И

Ивана Мештровића

Иве Лоле Рибара

Исидора Чоловића

Ј

Јабланичка

Јаворска

Јездимира Ловића

К

Карађорђева

Кеј мира

Краља Петра Првог

Л

Лењинова

Луке Гобелјића

М

Максима Горког

Милорада Јовановића

Мирка Јовановића

Н

Насерова

Незнаних јунака

Немањина

Нова

Нововарошка

Нушићева

Њ Његошева	С Саве Ковачевића Санџачка	Х Хранислава Вуковића
П Пета Пештерска Пријепољска	Стеве Васојевића Сутјеска	* 7. јули 15. октобар 29. новембар 12. децембар
Р Рифата Бурџовића	Т Тадије Андрића Тодора Каличанина Томислава Трипковића Трг Светозара Марковића	

4.2. Ходоними после измене 2019. године

А Авда Међедовића Авда Хуме Адема Хациомеровића Алије Ђерзелеза Алије Исаковића Алије Изетбеговића Алије Никшића Алије Чоговића Али-паше Ћуприлића Амара Гарибовића Арифа Сарајлије Асима Врцића Атифа Пуриватре Ахмеда Балија Ахмеда Гурби Бабе Ахмета Абдагића	Бесима Коркута Бехаудина Селмановића Бихорска Бјелопољска Благоја Сташића Борићи Браће Чоловића Брежанска Букреш Букрешки сокак	Г Гази Осман паше Гетеова Гиљевска Грабовићка
Б Баждарски сокак Балзакова Балканска Балтан Београдска	В Валтерова Вахиде Маглајић Велимира Јакића ВехбијеХоџић Видиковац Видњеви Војводе Петра Бојовића Војина Поповића Вука Караџића	Д Дантеова Дебој Дервиша Сушића Десанке Максимовић Добросава Вучковића Доњи букреш Достојевског Драгомира Трипковића Дубињска Дубровачка Душана Азања
		Е Евлије Челебије Ејупа Мушовића Емине Бучан

З

Заима Аземовића
Звонка Миликића
Зенуна Хасковића
Змаја од Босне
Зуке Џумхура

И

Ивана Васојевића Васкета
Иве Андрића
Изета Сарајлића
Иса-бега Исхаковића
Исидоре Секулић
Исмета Мујезиновића
Исмета Реброње

Ј

Јабланичка
Јаворска
Јашара Реџепагића
Јездимира Ловића
Јеле Тодоровић
Јесењинова
Јована Цвијића
Југослава Кнежевића

К

Карађорђева
Каћевски сокак
Кафкина
Краља Петра Првог
Краља Твртка Првог
Краља Уроша Првог
Кулина бана

Л

Лихаче
Лопижанска
Луја Пастера
Луке Гобелића

М

Мајора Илића
Мака Диздара
Малића Махмутовића
Маркесова
Мађуреч
Мелакете Хоџић Дедовић
Мехмеда Капетановића
Мехмеда Куртџехајића
Мехмеда Спахе
Мехмеда Ужичанина
Мехмеда Фатиха
Мехмеда Ханџића
Меше Селимовића
Мике Аласа
Милана Мрдаковића
Миленка Веснића
Милета Петровића
Милорада Јовановића
Милутина Миланковића
Мимара Синана
Мирсада Бербера
Михајла Пупина
Муниба Маглајића
Мурата Куртагића
Мусе Ђазима Ђатића
Мустај-бега Чавића
Мустафе Башескије
Мустафе Имамовића
Мустафе Мемића
Муфтије Шемсикадића
Мухамеда Абдагића
Мухамеда Хаџијахића
Мухаџерска
Мухсина Ризвића

Н

Немањина
Неџада Ибришимовића
Николе Тесле
Нушићева

Њ

Његошева

О

Озренска
Омера Ибровића
Османа Нурија Хаџића

П

Пазарски друм
Пањеви
Пета
Пештерска
Пријепољска
Проте Василија Церовића

Р

Рајка Анђелића
Расима Муминовића
Растића сокак
Ратка Сарића
Рифата Бурџовића Трше
Росуље
Рударска
Рушид-аге Спаховића

С

Сабита Ужичанина
Саве Трипковића
Садика Хоџића
Салиха Гашевића
Салиха Угљанина
Санџачка
Сарајевска

Сафвет-бега Башагића	У	Ц
Сафета Исовића	Увачка	Циглане
Светог Саве	Умихане Чувидине	
Селма Хашимбеговића	Ускуфијева	Ч
Симеуна Карамарковића		Чарлса Дикенса
Скендера Куленовића	Ф	Чаршија
Скендер-паше	Фахрудина Фијуљанина	
Ђеновљанина		Џ
Смаја Мујагића	Х	Џемала Биједића
Стеве Васојевића	Хабибе Сточевић	Џемалаудина Мевлане
Сулејмана Балића	Хакије Зејнеловића	Румија
Сулејмана Табаковића	Халила Хаџимуртезића	Џенгиса Реџепагића
Сулејмана Ћатовића	Хамдије Крешевљаковића	
Султана Мурата Четвртог	Хамдије Шахинпашића	Ш
	Хасана Прушчака	Шекспирова
Т	Хасима Шабановића	Шемса Мидовића
Тадије Андрића	Хасихе Капиџић Хаџић	Шефика Бешлагића
Толстојева	Хаџи Продана	Шефкета Халиловића
Тодора Каличанина	Глигоријевића	Ширазијева
Трг ЗАВНОС-а	Хилмије Ћатовића	
Турбе	Хилмије Хасанагића	
	Хранислава Вуковића	
Ћ	Хусеина Башића	
Ћазима Ћаска Наловића	Хусеина Ћишића	
Ћазима Чолаковића	Хусеин-паше Бољанића	
Ћамила Сијарића	Хусрев-бегова	
	Хучаљка	

5. ПРИЛОГ: ПРИМЕРАК АНКЕТНОГ ЛИСТИЋА

А Н К Е Т А

ПОЛ	☐ женски ☐ мушки
СТАРОСТ	☐ 18–25 ☐ 26–38w ☐ 39–55 ☐ 56–70 ☐ > 70
Како се зове улица у којој станујете? _____	
Какво је Ваше мишљење о имену улице у којој станујете? У чему видите значај таквог имена улице?	
Да ли је Вашој улици у прошлости мењано име? ДА НЕ	
Уколико сте заокружили ДА, који је претходни назив Ваше улице? _____	
Какво је Ваше мишљење о претходном називу улице у којој станујете?	
Када бисте имали могућност да дате име једној улици у Сјеници, како бисте је назвали и због чега? (Могуће је понудити више опција.)	

У Сјеници, _____

Референце

- Lađević, Milica. 1984. „Prilog proučavanju naše hodonimije”. *Onomatološki prilozi SANU V*: 217–228.
- Polomac, Vladimir. 2013. „O savremenim beogradskim hodonimima antroponomskog porekla”. *Acta onomastica Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky*, 54: 228–242.
- Radović, Srđan. 2013. *Grad kao tekst*. Beograd: Biblioteka XX vek, Knjižara Krug.

- Radović, Srđan. 2014. *Beogradski odonimi*. Beograd: Etnografski institut SANU.
- Rakić, Violeta. 2011. „Nazivi ulica u Novom Sadu: nomen est omen”. *Govor Novog Sada. Morfosintaksičke, leksičke i pragmatičke osobine*, prir. Vera Vasić, Gordana Štrbac, 549–568, Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Reljić, Mitra. 2016. „O savremenim kosovskometohijskim hodonimima (sociolingvistički aspekt)”. *Južnoslovenski filolog SANU* 72 (1–2): 139–157.
- Timotijević, Miloš. 2000. „Nazivi ulica Čačka 1893–1992. Jedan vek izgrađivanja kolektivnog identiteta”, *Godišnjak za društvenu istoriju* 7/2–3.
- Trajković, Tatjana. 2020. „Hodonimi Niša toponimske motivacije”. *Srpski jezik* 25: 633–645.
- Stojanović, Dubravka. 2008. *Kaldrma i asfalt. Urbanizacija i evropeizacija Beograda 1890–1914*. Beograd: Udruženje za društvenu istoriju.

Извори

Odluka o nazivima ulica, trgova i drugih delova naseljenih mesta na teritoriji Opštine Sjenica (Odluka). Pristupljeno 28. 4. 2022. https://sjenica.rs/dokumenti/glasnik/Sluzbeni_glasnik_023-2019.pdf

Примљено / Received: 16. 09. 2024.

Прихваћено / Accepted: 04. 11. 2024.